

Araştırma Makalesi / Research Article

DÜNYA'DA JANDARMA TEŞKİLATLARINDA REFORMUN ÜÇ ŞEKLİ: BÜTÜNLEŞME, YAKINLAŞMA VE EŞİTLENME

Olgun ALTUNDAŞ¹
Yusuf PUSTU²

ÖZ

Neoliberal fikirlerin kamu yönetimine de yansıdığı 1990'lı yıllardan itibaren, dünya genelinde yaklaşık 55 ülkede faaliyet gösteren jandarma teşkilatlarının askeri statüleri, bağlılıkları ve askeri standartları gibi birçok özelliği tartışma konusu olmuş hem Türkiye'de hem de bazı Batı Avrupa Ülkeleri'nde jandarma teşkilatlarında önemli yapısal reformlar gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de ve bazı Avrupa ülkelerinde birbirine yakın zamanlarda gerçekleştirilen bu yapısal reformların; jandarmanın polisle birleştirilmesi (Fusion), jandarmanın polise yakınlaştırılması (Rapprochement) ve jandarmanın polis ile eşitlenmesi (Egalisation) gibi üç farklı şekilde tezahür ettiği görülmektedir.

Bu kapsamda, Belçika'da 2001 yılında, Avusturya'da 2005 yılında jandarma teşkilatlarının tamamen lağvedilerek polis teşkilatı ile bütünleştirilmesi, birleştirmeye (Fusion); Fransa'da jandarmanın disiplini ve başlangıç eğitimi ile askeri görevleri savunma bakanlığında kalmak, askeri statüsü korunmak kaydıyla İçişleri Bakanlığına bağlanması, yakınlaşmaya (Rapprochement) örnek teşkil etmektedir.

¹ Dr. Polis Başmüfettişi, Emniyet Genel Müdürlüğü, oaltundas@egm.gov.tr

² Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ypustu@yahoo.com.

Buna karşılık, Türkiye’de ise, yukarıda sayılan iki örnekten daha farklı ancak etkili başka bir yol izlendiği görülmektedir. Zira, jandarma teşkilatı, 25 Temmuz 2016 tarihinden sonra yapılan bir dizi değişiklikle, tüm yönleriyle İçişleri Bakanlığına bağlanmış, askeri statüsü kaldırılmış, eğitim, disiplin ile tayin ve atamalarında polis teşkilatı ile benzer statüye getirilmiştir. Böylelikle, jandarma teşkilatı ile polis teşkilatı büyük ölçüde birbiri ile eşitlenmiştir.

Yukarıda bahsedilen reformlardan en etkili olanı jandarmanın tüm yönleriyle polis teşkilatı ile eşitlendiği Türk Jandarma reformudur. Bu reformda, Türk Jandarması bir yandan iç güvenlikte etkin ve hesap verilebilir bir yapılanmaya kavuşturulmuş, diğer yandan jandarmanın askeri kültürü muhafaza edilmiştir. Böylelikle jandarma teşkilatı kırsal alana sıkışmadan, Türkiye’de gelecekte de uzun yıllar hizmet verebilecek etkili bir kolluk teşkilatı niteliğine kavuşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Jandarma, Reform, Askeri statü, Polis

THREE TYPES OF REFORM IN THE WORLD'S GENDARMERIE ORGANIZATIONS: DISSOLVING, RAPPROCHEMENT AND EQUALIZATION WITH THE POLICE.

ABSTRACT

Gendarmeries, which exist in 55 countries around the world, have become a topic of discussion in terms of military status, affiliations and military standards, after neoliberal principles have applied to public management. As a result of these discussions, a series of structural reforms have been carried out within the gendarmerie organizations both in Turkey and in some European countries. We have seen that these reforms produced three different outcomes: integration gendarmerie to the police (fusion), mutualization the gendarmerie with the police (Rapprochement) and equalization gendarmerie with the police (Egalisation).

In this context, dissolution of the gendarmerie and merging with the national police in Belgium in 2001, and in Austria in 2005 constitutes an example of unification (Fusion). On the other hand, organically and functionally affiliating the gendarmerie to the MoI while retaining its military status and subordinating to the ministry of defense in terms of military duties, in France, shows us an example of rapprochement.

However, a different path has been followed in Türkiye compering to the others. Because, with a series of reforms after July 25, 2016, the Gendarmerie was affiliated with the MoI in all aspects, its military status was abolished, and the Gendarmerie obtained a status similar to the national police in all aspects.

Of the three different reforms mentioned above, the most effective is the reform of the Turkish Gendarmerie, in which the Gendarmerie has been equalized with the national police in all aspects. In this reform, Turkish Gendarmerie has been restructured as an effective and accountable law enforcement organization on the one hand, and on the other hand, its cultural identity have been preserved.

Keywords : Gendarmerie, Reform, Military status, Police

GİRİŞ

18. Yüzyılda, ulus devletin oluşumu ile jandarma teşkilatlarının oluşumu aynı döneme denk gelmektedir. Zira ilk defa Avrupa’da ortaya çıkan ulus devletlerin merkezi iktidarının taşrada kuvvetlendirilmesi açısından önemli bir aygıt olarak da görülen (Emsley, 1999: 5) jandarma teşkilatlanması ilk defa 1791 yılında Fransa’da ortaya çıkmış, Osmanlı İmparatorluğu da dahil olmak üzere 19. yüzyılın başından itibaren Avrupa’nın bir çok ülkesinde uygulama alanı bulmuş, uzun yıllar bu ülkelerin hem iç güvenlik hem de sınırlarının muhafazasında, polis teşkilatları yanında onlara eş statüde önemli bir iç güvenlik teşkilatı olarak varlıklarını önemli bir değişime uğramadan sürdürme gelmişlerdir.

Ancak 1980’li yılların sonundan itibaren etkinlik-verimlilik, hesap verilebilirlik ve yönetim gibi neoliberal fikirlerin kamu yönetimi alanına yansması (Özer, 2015: 222-223), kamu yönetiminin örgütlenmesi ve işleyişini de etkilemeye başlamıştır (Aksoy, 2004: 32). Bu değişimden merkezi ve katı hiyerarşik yapısı bulunan, genelde askeri statülü veya askeri niteliği ile savunma bakanlıklarına bağlı, ulusal orduların bir parçası olarak görülen, bir yandan ülkede en ücra ve uzak yerlerde iç güvenliğin sağlanması, diğer yandan terörle mücadelede hem ülke içinde hem de ülke dışında silahlı kuvvetler ile etkili görev yürüten jandarma teşkilatları da önemli oranda etkilenmiş, 1990’lı yıllardan itibaren önemli reform ve dönüşümlere maruz kalmıştır.

Bu çalışmada, jandarma teşkilatları içinde önemli yer tutan Türk Jandarma Teşkilatı ile Fransa, Belçika ve Avusturya jandarma teşkilatları bünyesinde gerçekleştirilen yapısal reformlar karşılıklı olarak incelenmiştir. Yapılan incelemede, bu reformların jandarma teşkilatlarının bağlılıkları, statüleri, başlangıç eğitimleri, disiplinleri, görev ve yetkileri üzerindeki etkilerine göre üç farklı şekilde tezahür ettiği görülmektedir.

1. JANDARMA REFORMLARININ ÜÇ ŞEKLİ: BİRLEŞME, YAKINLAŞMA VE EŞİTLENME

Jandarma teşkilatlarında son dönemdeki gerçekleştirilen yapısal reformların, ülkelerin tarihi, kültürel ve siyasi durumlarına göre farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamda, bazı ülkelerde, örneğin Avusturya ve Belçika’da yukarıda bahsedilen gelişmelerin de etkisiyle jandarma teşkilatlarının

lağvedilerek polis teşkilatı ile birleştirildiği görülmekte iken; Fransa, İtalya ve İspanya'da jandarma teşkilatlarının kaldırılması yerine askeri özellikleri ve kurumsal yapılarının kısmen korunarak polisle daha uyumlu çalışabilmesine yönelik düzenlemeler yapıldığı, bu doğrultuda jandarmanın bir yandan askeri kimlik ve kurumsal yapısı korunurken diğer yandan polis teşkilatı ile ortak görev yürütebileceği mekanizmaların oluşturulmaya çalışıldığı dikkat çekmektedir.

Türkiye'de ise, yukarıda bahsedilen reformlarından farklı olarak jandarmanın birçok açıdan polis teşkilatı ile eşitlenmesi tercih edilmiştir. Söz konusu reformda, Türk Jandarma Teşkilatı tüm yönleriyle İçişleri Bakanlığına bağlanmış, bağlılık, statü, eğitim, disiplin ve standartlar açısından polis teşkilatı ile jandarma benzer hale getirilmiştir. Buna karşılık, jandarmanın kültürel ve kurumsal yapısı muhafaza edilmeye çalışılmıştır.

Aşağıdaki tabloda üç farklı jandarma reformları ve etki ettiği alanlar gösterilmektedir.

Tablo 1. Jandarma Teşkilatlarında Üç Farklı Dönüşüm

REFORMUN ETKİ ETTİĞİ ALANLAR	JANDARMA REFORMLARI		
	YAKINLAŞMA ÖRNEĞİ (Rapprochement)	EŞİTLENME ÖRNEĞİ (Egalization/ Policiarisation ³)	BİRLEŞME ÖRNEĞİ (Fusion/ Dissolving)
Teşkilatlanma	Aynı Bakanlıkta iki ayrı kolluk teşkilatı	Aynı Bakanlıkta aynı statüde iki ayrı kolluk teşkilatı	Polis Teşkilatında birleşmiştir
Statü	Askeri Statülü	Genel kolluk (Polis Teşkilatı ile aynı)	Polis
İçişleri Bakanlığına Bağlılık	Bazı istisnalar hariç tam bağlı	Tam bağlılık	Tam bağlılık
Savunma/ Genelkurmay'a bağlılık	Dış operasyonlar, Askeri Görevler, Disiplin ve ilk eğitim, Jandarmanın Özel Birlikleri	Bulunmamaktadır	Bulunmamaktadır
Başlangıç Eğitimi	Askeri Nitelikli	Genel Kolluk (Polis Teşkilatı ile aynı)	Polis
Disiplin	Askeri nitelikli	Genel Kolluk (Polis Teşkilatı ile aynı)	Polis
Uygulandığı ülke	Fransa, İspanya, İtalya ve Portekiz	Türkiye	Belçika/Avusturya

³ "Policiarisation" kavramı Fransız literatüründe Polisleştirme anlamında kullanılmaktadır.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere, dünya genelinde jandarma reformlarının üç farklı tezahürü bulunmaktadır. Bu reformları kısaca; Jandarmanın kaldırılması ve tüm yönleriyle polis teşkilatı ile birleştirilmesi (fusion), Jandarmanın askeri statüsü ve nitelikleri muhafaza edilerek aynı bakanlık bünyesinde polisle yakınlaştırılması (Rapprochement) ve Jandarmanın askeri statüsü ve askeri nitelikleri kaldırılarak aynı bakanlık bünyesinde birçok açıdan polis teşkilatı ile eşitlenmesi (policiarisation- egalisation) şeklinde incelemek mümkündür.

2. JANDARMANIN KALDIRILMASI VE POLİSLE BİRLEŞTİRİLMESİ YAKLAŞIMI (FUSİON/DISSOLVING); AVUSTURYA VE BELÇİKA ÖRNEĞİ

Jandarmanın lağvedilerek polis teşkilatı ile birleştirilmesi (fusion), jandarmanın kurumsal yapısına tamamen son verilmesi, personelinin tamamının veya bir kısmının ülkedeki federal veya yerel polis teşkilatı içerisinde, jandarma teşkilatındaki rütbesine denk gelecek şekilde polis statüsünde istihdam edilmesidir.

Bu reform sonucunda, ülkede uzun yıllar faaliyet gösteren jandarma teşkilatının ismi ve kurumsal kimliğine son verilmekte, jandarma teşkilatında görevli subay ve astsubaylar polis teşkilatı içinde, ya da personelin isteği doğrultusunda ordu içinde kendi rütbe ve uzmanlık alanlarına göre istihdam edilmektedir. Öte yandan, Savunma Bakanlığı veya ordunun eski jandarma personeli üzerinde herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır.

Bu kapsamda, 2001 yılında Belçika Jandarma Teşkilatının, 2005 yılında ise Avusturya Jandarma Teşkilatının kapatılarak polis teşkilatları ile birleştirilmesi örnek olarak gösterilebilir (Altundaş, 2013: 418) .

Avusturya Federal Jandarma Teşkilatı (Bundes Gendarmerie): İçişleri Bakanlığına bağlı olarak 19. Yüzyılda tezahür eden Avusturya Jandarma Teşkilatı, Fransa'da olduğu gibi kırsal bölgelerde görevli iken, şehir merkezlerinde ise Avusturya Federal Polis Teşkilatı (bundespolizei) görevli olmuştur (Harnischmacher, 1989: 123-134). Bu bağlamda, Jandarma ülke nüfusunun üçte ikisinin yaşadığı ülke topraklarının %98'inde kolluk olarak hizmet vermiştir. Ancak, 2002 yılında, suçla mücadelede etkinliğin artırılması, polisle rekabetin önlenmesi, ikili ve karmaşık olan iç güvenlik yapısından daha yalın ve etkili, özellikle sokakta daha görünür ve güçlü bir yapıya geçilmesi gerekçeleriyle (Lutterbeck, 2103: 33-34), iç güvenlik

alanında yapılan reform kapsamında ülkede yeni oluşturulan Federal Polis Teşkilatı ile 2005 yılında birleştirilmiş, 28.000 jandarma personeli Avusturya Federal Polis Teşkilatı bünyesinde görev almıştır(Das Magazin des Innenministeriums, 2005: 6-12).

Kısa sürede yapılan ve sürpriz olarak görülen bu reform sonucunda, 156 yıl sonra Avusturya Jandarma Teşkilatı lağvedilmiş (wienerzeitung.at, 08.08.2019), jandarma subayları polis teşkilatında önceki rütbelerine göre yönetim kademelerinde görev almış, silah ve diğer lojistik imkanları polis teşkilatına aktarılmıştır. Jandarma teşkilatını lağveden söz konusu birleşmenin aynı zamanda polis teşkilatının da jandarmalaşmasına, bu doğrultuda teşkilatta üstlere karşı aşırı itaat ve hiyerarşiye dayalı katı bir disiplin anlayışının oluşmasına neden olduğu eleştirilerinde de bulunulmuştur (Derstandard, 19/12/2008).

Belçika Jandarma Teşkilatı (Rijkswacht/Gendarmerie Nationale):

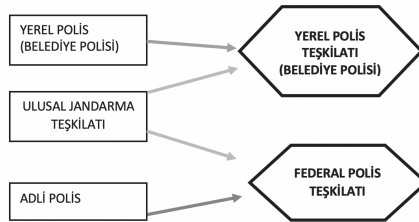
Fransız Jandarmasının adeta bir kopyası olarak, 1830 yılında kurulmuş bir kolluk teşkilatıydı. Askeri statülü ve büyük oranda Savunma Bakanlığı tarafından kontrol edilen bu teşkilat, ülkede jandarma, hava, deniz ve kara kuvvetlerinden sonra ulusal ordunun bir parçası olarak kabul edilmiştir (Lutterbeck, 2013:34) .

Bununla birlikte, Belçika Jandarma sistemi her ne kadar Fransa'dan alınmış ise de Fransa'da düal bir sistem, yani bir yanda ulusal polis diğer yanda ulusal Jandarma bulunmakta iken, Belçika'nın federal bir yapıda olması nedeniyle kolluk teşkilatı daha farklı şekilde örgütlemişti. Buna göre, Belçika jandarması şehir alanları da dahil ülkenin genelinde adete federal polis gibi görevli ve yetkili iken, adli olaylarla görevli adli polis teşkilatı ve belediyelere bağlı belediye polisi faaliyet göstermekteydi.

Ülkede meydana gelen asayiş olaylarında görülen koordinasyon eksikliği nedeniyle, iktidarı oluşturan 3 parti arasında 1991 yılında yapılan anlaşma ile (Accords de la Pentecôte), ülkedeki kolluk teşkilatları arasında iş birliğini ve dolayısıyla kolluğun etkinliğini artırma kararı alınmıştır. Bundan birkaç yıl sonra, Paskalya Anlaşmaları (*Accords de la Pentecôte*) nin bir sonucu olarak daha köklü bir reform olan, jandarmanın tamamen kaldırılacağı ilan edilmiştir (Outrive, Cartuyvels, ve Ponsaers, 1991: 307–314).

Bu reform her ne kadar accords de la Pentecote'un bir devamı olsa da tüm polis teşkilatlarının tek bir çatı altında toplanmasında asıl itici güç, 1990'lı yıllarda bir dizi çocuğun cinsel istismar edilerek öldürülmesine karşın bunun engellenmesinde ve çözümünde kolluğun yetersiz kalması olmuştur. Dutroux olayı⁴ olarak tarihe geçen bu olay nedeniyle, siyasi partiler arasında Jandarmayı federal düzeyde yeni kurulacak polis teşkilatı ile birleştirme konusunda uzlaşma sağlanmıştır (Bergman 2005). Zira yapılan soruşturmada, Dutroux'un uzun yıllar yakalanamamasının asıl nedeni olarak, kolluk güçleri arasında yeterli koordinasyonun bulunmaması ve üstelik bunlar arasında sağlıklı olmayan rekabetin varlığı gösterilmiştir (Punch, 2003: 171–196). Bu gelişmelerin sonucunda, 1996 yılında eski adli polis teşkilatı federal polis teşkilatına, belediye polis teşkilatları ise yerel polis (police locale) teşkilatlarına dönüştürülmüştür. Bu yeni yapılandırmada, yerel polis daha çok mahalli kamu düzeni ve güvenliğini gerektiren basit suçlarla ilgilenirken, federal polis daha genel, spesifik ve uzmanlık gerektiren suçlarla ve ayrıca birden fazla belediye bölgesini ilgilendiren suçlarda yetkili ve sorumlu kılınmıştır. Ayrıca, yerel polis ile Federal Polis arasında hiyerarşik anlamda bir astlık üstlük ilişkisi yerine, görev bölümüne dayanan işlevsel bir ilişki oluşturulmuştur (Lutterbeck, 2013: 35).

Son olarak 01 Ocak 2001 tarihinde (Dhnet.be, 2000), 7 Aralık 1998 tarihli Kanun gereğince, jandarma teşkilatı dağıtılmış, Belçika adli polis teşkilatı ile birleştirilerek Belçika Federal Polis Teşkilatı oluşturulmuştur. Şematik olarak Belçika'da Jandarmanın Federal Polis Teşkilatı ile birleşmesi, bir kısmının yerel polis bünyesinde kalması aşağıdaki şekilde gösterilmektedir (Devre ve Ponsaers 2018: 1):

Şekil 1: Belçika Polis Reformu (1998)

⁴ 1990'lı yıllarda çocuklara tecavüz ve cinayet faili Martin Dutroux'un yakalanması/yargılanmasında kolluğun ve adaletin etkili olmadığı şiddetli biçimde eleştirilmiştir. Bu olay üzerine iki bakan istifa etmiş, ceza kanununda yeni düzenleme yapılmış, kolluk teşkilatında reform tartışmaları alevlenmiştir (<https://www.brusselstimes.com/181344/the-dutroux-case-and-how-it-changed-belgium>).

3. JANDARMANIN POLİSLE YAKINLAŞTIRILMASI YAKLAŞIMI (RAPPROCHEMENT): FRANSA JANDARMA REFORMU

Jandarmanın polisle yakınlaştırılması reformunda, jandarma teşkilatı içişleri bakanlığına bağlanmakla birlikte, jandarma hem kurumsal kimlik hem de askeri statü olarak varlığını korumaktadır. Bu reformda, jandarmanın askeri kimliği korunarak ülkedeki genel kolluk teşkilatları ile daha uyumlu çalışabilmesi, suçla mücadele ve asayişin sağlanmasında kolluk teşkilatları arasındaki uyum ve tesanütün artırılması genel amaç olmuştur.

Jandarmanın Polisle yakınlaştırılması reformunun en bariz örneği, 2009 yılında Fransa'da yapılan ve rapprochement olarak adlandırılan jandarma reformudur. Yine, İtalyan Karabinieri teşkilatında ve İspanyol Guardia Civil teşkilatlarında yapılan reformların da bu reform kapsamında değerlendirilmesi mümkündür. Bu üç ülkede de jandarma içişleri bakanlığına bağlanmakla birlikte; genel olarak jandarmanın askeri eğitimi, disiplin ve askeri statüsünün korunduğu, ordudan personel istihdamının kısmen veya tamamen devam ettiği, askeri görevler açısından ülke savunma bakanlıklarına bağlılığın sürdürüldüğü görülmektedir (Lutterbeck, 2013: 20-27). Jandarmanın polise yakınlaştırılması örneği en son ve bariz şekliyle Fransız jandarması nezdinde yapılmıştır. Bu bakımdan, Fransız Jandarma Teşkilatı reformunun yakından incelenmesi, jandarmanın polise yakınlaştırılması (Rapprochement) reformunun anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

Askeri nitelikli kolluk teşkilatlarının ilk örneği ve dünyaya yayıcısı olarak görülen (Dieu, 2020 :8) Fransız Jandarma Teşkilatında reform süreci uzun yıllara dayanmaktadır. Ancak 1990'lı yıllara kadar, bunların bir çoğu jandarma teşkilatını dönüştürücü değil, genellikle jandarmanın sevk ve idaresi, personel yönetimi ve zamanın getirdiği askeri kolluk hizmetini kolaylaştırıcı şekilde doğal seyrinde devam eden reformlardır. Bu bağlamda Fransız Jandarma Teşkilatının, kuruluş yılı olan 1791 yılından beri yarı asker yarı polis olma geleneğini tutucu bir şekilde koruduğu, ülkede Savunma Bakanlığına bağlılığını yakın döneme kadar muhafaza ettiği (Chichignoud,2005: 85) söylenilebilir.

Ancak, 1990'lı yıllardan itibaren, neoliberal politikaların da etkisiyle, jandarma teşkilatının etkinliği ve verimliliğinin artırılması, ülkede iç güvenliğin

artırılarak suç korkusunun azaltılması yönündeki tartışmalar, öte yandan jandarma ve polis teşkilatının bütçe ve yönetim açısından farklı kurallara tabi olmasının eleştirilmesi, Fransız jandarmasının da polis teşkilatı gibi İçişleri Bakanlığına bağlanması hususunu gündeme getirmiştir.

Bu kapsamda, jandarmanın üzerinde valilerin sevk-idare ve koordinasyon yetkisinin artırılmasına ilişkin ilk girişim, 21 Ocak 1995 tarihli İç Güvenliğin Düzenlenmesi ve Planlanması (LOPS) Kanununun kabulü sırasında gündeme gelmiştir. LOPS kanununun 6'ncı maddesi ile valilere illerde iç güvenliğin sağlanmasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanması yetki ve sorumluluğu verilmiştir. Ancak aynı yasaya "Jandarma ile ilgili düzenlemeler mahfuz olmak kaydıyla" eklenmek suretiyle, valilerin jandarma üzerindeki yetkiler kısıtlanmış, polis teşkilatında görüldüğünün aksine, il valisine il jandarma komutanlıkları üzerinde tam bir hiyerarşik yetki tanınmamıştır.

Bu gelişmenin devamında, Carraz-Hyest tarafından hazırlanan raporda (1998), valilerinin il jandarma komutanlarına, cumhuriyet başsavcıları tarafından yıllık olarak verildiği şekilde bir değerlendirme/performans notu (sicil) verebilmeleri gündeme getirilmiştir. Ancak söz konusu değerlendirme (sicil) notu, il jandarma komutanlarının askeri hiyerarşik üstlerinin verdiği değerlendirme notuna göre ikincil planda olan bir değerlendirme notu olarak kalmıştır (Dieu, 2001; 185-187). 2002 yılından itibaren Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de gündeme gelen jandarma reformunda asıl tartışılan konu jandarmanın organik olarak İçişleri Bakanlığına bağlanması değil, askeri statüsünün muhafaza edilip edilemeyeceği, ülkede ikili kolluk yapısının (düalite) korunup korunmayacağı hususu olmuştur. Jandarmanın komuta kademesindeki bu hassasiyetin asıl nedenini Belçika jandarmasında olduğu gibi, Fransız jandarmasının da zamanla önce askeri statüsünü kaybedeceği daha sonrada sivil bir polis teşkilatı içinde eriyip yok olacağı, Belçika jandarması ile aynı kaderi paylaşacağı endişeleri oluşturmuştur (Estignard, 2008, 21-23).

1995 yılında başlayan süreç 15 Mayıs 2002 tarihi İçişleri Bakanlığının Görevlerine İlişkin Kararname ile jandarma, görevleri açısından İçişleri Bakanlığı ile ilişkilendirilmiş, ancak Savunma Bakanlığına bağlılığı korunmuştur. Akabinde, 29 Ağustos 2002 tarihli İç Güvenlik Faaliyetlerinin Programlanması ve Düzenlenmesine İlişkin Kanun (LOLF) ile İçişleri Bakanına, ülkedeki tüm iç güvenlik birimlerinin koordinasyonu yetkisini vermiştir (2002-889 sayılı Kararname).

3 Mayıs 2007 tarihli hükümet kararı (decret) ile bütçenin kullanımı çerçevesinde jandarmanın İçişleri Bakanlığına bağlılığı sağlanmış, 3 Ağustos 2009 tarihli ve 971 sayılı kanunla Milli Savunma Kanununun L.3225-1 maddesine eklenen hüküm sonucu Fransız Jandarma Teşkilatı hem işlevsel hem de organik anlamda İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Bununla birlikte, aşağıda da görüleceği üzere, askeri görevleri, disiplin ve başlangıç eğitimleri açısından Fransız Savunma Bakanlığına bağlılığı da devam ettirilmiştir⁵ Fransız Jandarma reformunun bağlılık, statü, disiplin ve eğitim açısından jandarma teşkilatına etkileri aşağıdaki başlıklarda sıralanmıştır.

3.1. Jandarmanın Polise Bağlılık Açısından Yakınlaşması

Fransa'da 03 Ağustos 2009 tarihinde 971 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile jandarma teşkilatı, Savunma Bakanlığına bağlı iken işlevsel ve organik anlamda İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır.

Böylelikle *Fransız Jandarma Genel Müdürlüğü*⁶ Polis Genel Müdürlüğü ile birlikte aynı bakan yardımcısına bağlı olup, İçişleri Bakanlığına bağlı⁶ genel müdürlükten birisi haline gelmiştir.⁷ Bu bağlamda, Fransa İçişleri Bakanlığında, *Jandarma Genel Müdürlüğü*⁸ ve *Polis Genel Müdürlüğü*⁹ ile birlikte *Sivil Güvenlik ve Kriz Yönetimi Genel Müdürlüğü*,¹⁰ *İç Güvenlik Genel Müdürlüğü*,¹¹ Fransa'da bulunan *Yabancılar Genel Müdürlüğü*¹² ve *Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü*¹³ faaliyet göstermektedir. Jandarma ve polis genel müdürlüğünün Fransa'da bağlı kuruluş statüleri bulunmamakta, ülkemizdeki uygulamanın tersine doğrudan

⁵ Fransız Milli Savunma kanunu Madde 3225-1:... Jandarma Genel Müdürlüğü, teşkilatlanma, Yönetim, çalışma yöntemi ve gerekli askeri altyapı konularında İçişleri Bakanı otoritesi altına alınmıştır. Askeri görevlerinin yerine getirilmesi için, özellikle Fransa dışındaki askeri operasyonlara katıldığında Milli Savunma Bakanının yönetimi altındadır. Millî savunma bakanı, ... Jandarmanın insan kaynakları yönetimine ve jandarma askeri personelinin disiplin işleri ile ilgili konulara katılır.

⁶ Fransız Jandarma Teşkilatı, resmi olarak Fransız Jandarma Genel Müdürlüğü olarak kabul edilmektedir. BU nedenle, genel komutanlık yerine genel müdürlük ibaresi kullanılmıştır.

⁷ Fransa'da Bakan Yardımcılığı yoktur ancak ona muadil Ministre Déléguée olarak adlandırılan, Bakanın yetki devrettiği bir makam vardır.

⁸ Direction Générale de la Gendarmerie Nationale.

⁹ Direction Générale de la Police Nationale.

¹⁰ Direction Générale de la Sécurité Civile et de la Gestion Des Crises.

¹¹ Direction Générale de la Sécurité Intérieure.

¹² Direction Générale des Étrangers en France.

¹³ Direction Générale des Collectivités Locales.

İçişleri Bakanlığı ana hizmet birimi içerisinde yer almaktadırlar. İçişleri Bakanına doğrudan bağlı Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı 14 bulunmakta, bakan yardımcısına bağlı Trafik Güvenliği Komisyonu 15 yer almaktadır. Öte yandan, Bakan'a doğrudan bağlı Genel Sekreterlik altında da İllerin Yönetimi ve Modernizasyonu Başkanlığı, Kamu Hürriyetleri ve Hukuk İşleri Başkanlığı, İnsan Kaynakları Başkanlığı, Bilgi İşlem Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı Yüksek İncelemeler Enstitüsü gibi başkanlıklar yer almaktadır (interieur.gouv.fr/Organisation).

Yukarıda belirtildiği üzere Jandarma Teşkilatı, İçişleri Bakanlığına tam olarak bağlı gözükmekle birlikte, jandarmanın askeri görevleri (genelde sınır dışı operasyonlar), disiplin ve eğitimleri açısından Savunma Bakanlığına bağlılığı devam etmektedir. Öte yandan Jandarma Teşkilatı, Savunma Kanununa göre ülkede askeri bir güç olarak kabul edilmektedir. Halen Fransız ordusu kadrosunda gösterilen sayıca az da olsa Jandarma subayı bulunmaktadır. Nitekim, Fransız Savunma Bakanlığının 2021 yılında personel sayısı ile ilgili yayımladığı raporda halen 210'u subay ve 1959'u astsubay olmak üzere toplam 2169 personel Fransız Ordusu kuvvesi olarak gösterilmektedir. Söz konusu personel sivil-asker tüm kuvvetleriyle toplam mevcudu 205.853 kişi olan Fransız ordusunda toplam personelin % 1,3 ünü oluşturmaktadır (Ministère des Armées, 2021: 16).

Yine, Savunma Bakanının görevleri incelendiğinde yasal olarak, "Jandarma teşkilatının özel ihtisas birimlerinin yetki alanına giren görevleri belirleme; Ülke topraklar içinde ve dışında askeri görevlerde bulunan jandarma teşkilatının askeri nitelikle personeli üzerinde yetkisini kullanma" yetkilerine haiz olduğu görülmektedir (defense.gouv.fr/ministere/organisation-du-ministere-armees).

İllerde ise il ve bölge jandarma komutanları, konuşlu bulunduğu ilin valisine karşı sorumludur. Ancak, Fransız Sayıştay Başkanlığınca Mayıs 2021 tarihinde yayımlanan raporda, illerde valilerin iki kolluk üzerinde hemen hemen aynı yetkisi bulunmasına rağmen, jandarmanın askeri statüsünün bulunması, diğer yandan bu statüye bağlı olarak eğitim, disiplin ve askeri görevlerinin Savunma Bakanlığı denetiminde kalması nedeniyle valilerin bu yetkiyi tam olarak kullanmadığı, jandarmanın bu konudaki emir komuta zincirine karışmadığı ileri sürülmektedir (Cour des comptes, 2021: 34-35).

¹⁴ Inspection Générale de l'Administration.

¹⁵ Délégation à la Sécurité Routière.

Diğer yandan, jandarmanın işlevsel ve organik olarak İçişleri Bakanlığına bağlanması nedeniyle, valilerin bir olaya jandarma gücü sevk edebilmesi için Millî Savunma Bakanlığından resmi talepte bulunma mecburiyeti kalkmıştır. Bununla birlikte valilerin bu yetkiyi tam kullanamadıkları Sayıştay raporunda eleştirilmektedir (Cour des comptes, 2021: 35). Çünkü, Fransız Savunma Kanununun L.321-1 maddesinde, kamu güvenliğinin sağlanmasında özel askeri araçların kullanılması gerekmesi halinde Millî Savunma Bakanlığından izin alma mecburiyeti varlığını korumaktadır (Fransa Milli Savunma Kanunu Madde L.1321-1¹⁶) Zira, bahse konu özel askeri malzemelere Jandarma Zırhlı Birlikleri de girmektedir (Pontier, 2019: 6).

Sonuç olarak, 2009 Yılında yapılan değişikliklerle, bütçesi, performans değerlendirmesi, atama ve yer değiştirmesi, lojistiği, tekâmül eğitimleri gibi birçok alanda İçişleri Bakanlığına bağlanmış olmasına karşın, Fransız Jandarma Teşkilatı bir yandan polis teşkilatı gibi ülke genelinde kendi sorumluluk alanında kolluk görevi yürütmekle birlikte bazı hususlarda askeri yapı ve kimliğini de korumaktadır. Bu kapsamda, jandarmanın askeri görevlerine (tüm görevlerinin %5 ini oluşturmaktadır) ilave olarak, jandarmanın insan kaynakları yönetimi, disiplin işlemleri, mesleğe giriş eğitimleri, kurmaylık eğitimleri ve özel Jandarma birliklerinin idaresinde Savunma Bakanlığına bağlılığı devam etmektedir (Gendarmerie.gouv.fr. 01.04.2021).

3.2. Jandarmanın Polisle Statü Bakımından Yakınlaşması

Fransa'da, jandarmanın Savunma Bakanlığından İçişleri Bakanlığına bağlanmasına ilişkin yasanın hazırlanması aşamasında, illerde, bölge valiliklerinde ve Fransa'nın Deniz Aşırı Bölgelerde Fransız jandarmasının valilere/bölge yöneticilerine bağlılığında, bilgi paylaşımında jandarmanın askeri bir kolluk olduğuna özellikle vurgu yapılmıştır. Yine, Yerel ve Bölge Yönetimleri Genel Kuralları Kanununun L6312-3 ve L6142-2 -maddelerinde, İç Güvenlik Kanununun L122-1 maddesinde, valilerin jandarmayı sevk, idare ve koordinasyonunda jandarmanın askeri statüsüne riayet edileceği açıkça belirtilmektedir.

¹⁶ Madde metni şu şekildedir Madde L1321-1 "Hiçbir askeri kuvvet, hukuki bir talep olmaksızın, sivil savunma ve güvenlik ihtiyaçları için ülke topraklarında hareket edemez. Birinci fıkra, ulusal jandarmaya uygulanmaz. Ancak, İç Güvenlik Kanunu'nun L. 214-1 maddesi hükümlerine göre, kamu düzeninin korunması için ulusal jandarmanın belirli askeri kaynaklarının kullanılmasını gerektirdiği durumlarda, bunların kullanımı, Danıştay tarafından çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenen koşullarda izne tabidir.

Jandarmanın askeri statüsünün gerekliliği daha Kanunun hazırlık çalışmalarında, alt komisyonda tartışılmış, komisyon tarafından hazırlanan raporlarda da dile getirilmiştir. Söz konusu raporlarda jandarmanın askeri statüsüne bağlı olarak birçok başka görevi ve etkinliği olduğu vurgulanmış, jandarmanın askeri statüsünün korunmasında birçok kamu yararının bulunduğu dikkat çekilmiş ve polis ile yakınlaşmanın her iki kolluğun genel karakteristiğine zarar verilmeden yapılması tavsiye edilmiştir (Faure, 2008: 38-39). Jandarmanın askeri statüsünün korunmasındaki söz konusu faydalar genel olarak şu şekilde ifade edilmektedir (Faure, 2008: 7,4):

- Jandarma, askeri statüsünden kaynaklanan disiplin ve hiyerarşik yapısı nedeniyle ani ve geniş çaplı toplumsal olaylarda her zaman göreve hazırlıklı olabilmektedir.

- Uzak, kırsal ve ücra bölgelerde jandarmanın görev yerinde ikamet etme mecburiyeti bulunmaktadır. Bu durum, aniden gelişen bir olay durumunda olaya müdahale edebilecek bir gücü (jandarmayı) daima hazır durumda tutma avantajı sunmaktadır.

- Polis teşkilatında yoğun olarak görülen sendikalaşma, askeri statüsü nedeniyle jandarmada yasaktır. Jandarmanın sendikal faaliyetlerde bulunmaması sevk ve idaresi açısından bir avantaj olarak görülmektedir.

- Askeri statüsü nedeniyle jandarmanın çalışma saati sürelerinde, polis teşkilatında olduğunun aksine herhangi bir sınırlama ve kayıt bulunmamaktadır. Gerektiğinde jandarma daha uzun ve kesintisiz görev yapabilmektedir.

Yine aynı mahiyette, Fransa'da bir yanda polis bir yanda jandarma teşkilatının bulunmasının, Fransız sisteminin genel karakteristiğini yansıtan dualiteden (ikilik) kaynaklandığı, söz konusu ayrımın demokrasi için faydalı olduğu, zira gücün tek bir elde, yani polis teşkilatında toplanmasının zararlı olabileceği, gücün başka bir güçle dengelenebileceği, ayrıca ikili kolluk yapısı ile cumhuriyet savcılarına belirli bir olayda polisi veya jandarmayı seçme hakkının tanındığı ileri sürülmekte, bir yanda polis diğer yanda jandarma olan ikili kolluk yapılanmasının hukuki gerekçeleri bu şekilde açıklanmaya çalışılmaktadır (Faure, 2008: 31-32). Aynı ifadeler daha sonraki Fransız Senatosu raporlarında da görülmektedir (Huges ve François, 2013: 13, 31-32).

Jandarma subayları açısından ise askeri statü konusu, jandarmanın polis teşkilatı ile gelecekte nihai olarak birleşmemesi (Belçika örneğinde görüldüğü gibi) ve asker olarak bazı avantajların (lojman hakkı, ücret, ulaşım indirimleri vb) korunması için bir garanti olarak görülmektedir. Fransız yöneticileri açısından ise, askeri statünün korunması, yukarıda da belirtildiği üzere jandarmanın sendika ve dernek kurma yasağının devam ettirilebilmesi, hükümetin elinde daima zaman ve mekân mevhumuna bağlı kalmaksızın çalıştırabileceği her duruma hazır ve etkili bir toplu kuvvetinin bulundurulması anlamına gelmektedir (Altundaş, 2022: 312).

Yukarıda da değinildiği üzere Fransız Jandarma Teşkilatı, her ne kadar 2009 yılında İçişleri Bakanlığına bağlanmış olsa da askeri statüsünü korumakta ve söz konusu askeri statüsü, Fransız jandarmasının eğitim, disiplin ve jandarmanın milli savunma ve askeri görevleri açısından Silahlı Kuvvetlerle organik bağıni devam ettirmektedir.

Jandarmanın askeri statüsünün korunmasının arka planında, yukarıda da değinildiği üzere; Fransız polis teşkilatına göre daha derli toplu, ani gelişecek toplumsal olaylara her zaman hazırlıklı, haftalık çalışma saati kısıtlaması bulunmayan, görev bölgelerinde ikamet etmek zorunda olan ve polis teşkilatı gibi sendikal faaliyette bulunma hakkı olmayan bir kolluk teşkilatına duyulan ihtiyacın yattığı değerlendirilmektedir (Altundas, 2022:311-312).

3.3. Jandarmanın Polisle Disiplin Açısından Yakınlaşması Yakınlaşma

Fransa'da jandarma personelinin, askeri görevleri veya genel kolluk görevleri sırasında haklarında disiplinsizlik iddiası ile yapılan soruşturmalarda, Fransız silahlı kuvvetleri için uygulanan disiplin mevzuatı uygulanmakta, disiplin kurulları da askeri sisteme göre işlemektedir. Nitekim, Fransız jandarmasının İçişleri Bakanlığına bağlayan 03 Ağustos 2009 tarihli ve 971 sayılı kanunun L. 3225-1 maddesinde açıkça savunma bakanlığının jandarma personelinin disiplin konularında yetkili olduğu belirtilmiştir¹⁷.

¹⁷ 971 sayılı Kanunun L.3225-1 maddesi "...Savunma Bakanı, ulusal Jandarma'nın insan kaynaklarının yönetimine, Danıştay'da kararname ile belirlenen şartlar dahilinde katılır. Ulusal jandarma personeli ile ilgili disiplin konularında yetkilerini kullanır." şeklindedir.

Fransız İç Güvenlik Kanununun yürürlüğe girmesinden hemen sonra Jandarma Sözleşmesi (Chart du Gendarme) adıyla bir sözleşme yayımlanmıştır. Bir kanun metni olmamasına rağmen, Jandarma Sözleşmesi jandarmanın değerleri ile prensiplerini göstermekte, daha birinci maddesinde jandarmanın askeri statüsüne vurgu yapılmaktadır. Sözleşmenin başlangıç maddeleri, genel olarak jandarmanın askeri statüsüne ayrılmıştır. Örneği sözleşmenin 1 inci maddesinde *“jandarmanın bir askeri güç olduğuna”* ve *mensuplarının tamamının Fransız silahlı kuvvetler topluluğunun bir parçası olduğuna* dikkat çekmektedir. Aynı şekilde ikinci maddesi ise, jandarmanın herhangi bir istisna olmaksızın, diğer askeri personelinin genel statüsünde olduğunu belirtmektedir (Charte du Gendarme, 26.03.2019).

Fransız İç Güvenlik Yasasının yürürlüğe girmesinden hemen sonra, 13 Kasım 2014 *“Ulusal polis ve jandarma için ortak bir etik kurallar”* tüzüğü Fransız Danıştay'ının onayı ile yürürlüğe girmiş ve İç Güvenlik Kanununun eki olarak yayımlanmıştır. Söz konusu etik kuralların R434-31 inci maddesinde *“Jandarma mensupları askeri kurallara uyarlar ve askeri statülerinde var olan değerlere bağlı kalırlar. Askeri durum, her koşulda, en yüksek fedakarlığı gerektirecek, disiplinli olma, göreve hazır bulunma, sadakat ve tarafsızlığı gerektirir”* denilmektedir. Yine aynı kanunun R434-32nci maddesinde jandarma askerlerinin derneklere, sendikalara üye olması, felsefi, dini veya siyasi görüş ve inançlarını ifade etmeleri yasaklanmaktadır(Altundaş, 2022:316).

Bu açıdan bakıldığında, Fransız jandarmasının 2009 yılında İçişleri Bakanlığına bağlanmasının, mülki amirlerin jandarma üzerinde disiplin yetkileri ile ilgili herhangi bir değişiklik meydana getirmediği ileri sürülebilir.

3.4. Jandarmanın Polisle Eği im Açısından Yakınlaşması

Fransız Jandarma Teşkilatının organik olarak İçişleri Bakanlığına bağlanmasından sonra, jandarmanın okulları ve eğitim sistemi reformdan en az etkilenen alanlar olmuştur. Zira, jandarma subaylarının eğitim gördüğü Jandarma Subay Okulu (l'école des officiers de la gendarmerie nationale -EOGN) ve Astsubay Jandarma Okullarının (L'école de sous-officiers de la Gendarmerie nationale) yapılarında ve işleyişlerinde herhangi bir değişiklik meydana gelmemiştir¹⁸.

¹⁸ Detay bilgi için lütfen bakınız www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/cegn/la-formation-en-gendarmerie /Historique de la formation de la gendarmerie . Erişim tarihi: 12/03/2022

Bununla birlikte, sınavların organize edilmesi ve personel alımlarının yapılması ile müfredatın hazırlanması İçişleri Bakanlığınca yapılmaktadır. Reformun bir sonucu olarak Jandarma Subay Okulunda eğitime alınacak öğrenci sayısı ve eğitim programı Savunma Bakanlığınca değil İçişleri Bakanlığınca planlanmakta ve duyurulmaktadır. Yine, jandarma okullarında eğitimin daha fazla asayiş, adli kolluk ve toplumsal olaylara müdahale alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Esasında jandarma eğitiminde giderek kolluk görev ve yetkileri üzerine yoğunlaşan bu eğilimin reformdan çok daha önce 1980'li yıllardan itibaren başladığı da ileri sürülmektedir .

Ancak başta belirtildiği gibi, jandarma teşkilatına subay sınıfı personel sağlayan, Jandarma Subay Okulu (l'école des officiers de la gendarmerie nationale (EOGN) ve jandarma astsubayları yetiştirmek için Astsubay Jandarma Okulları (L'école de sous-officiers de la Gendarmerie nationale) reform öncesinde olduğu gibi varlığını sürdürmekte, okula alınacak öğrenci profilinde de değişiklik bulunmamaktadır. Bu kapsamda jandarma subay sınıfının eğitildiği Jandarma Subay Okulu'na, üniversite mezunları arasından, kamu sektöründe A kategorisinde çalışanlar arasından ve yarı doğrudan geçiş olarak nitelendirilen jandarma astsubayları arasından öğrenci alımı yapılmaktadır. Yine geleneksel olarak belirli oranda Silahlı Kuvvetler büyük okullarından mezun olanlar arasından da öğrenci alımı yapılmaktadır.

Söz konusu personel alımında, Fransız ordusuna subay yetiştiren, büyük askeri okul (Politeknik okulu, Saint- Cyr Harp okulu) mezunlarından jandarma okuluna öğrenci alınıyor olması jandarmanın askeri niteliğinin korunması açısından da önem arz etmektedir. Zira, Saint Syriens olarak adlandırılan Silahlı Kuvvetler büyük okullarından mezun olan öğrencilerin tüm jandarma subayları içerisindeki oranı %15 olmasına rağmen bunların tamamına yakınının jandarmada önemli pozisyonlarda görev aldıkları ve jandarmadaki general kadrolarının bu okul mezunları arasından çıktığı ileri sürülmektedir (Matelly,2006: 93). Dolayısıyla, jandarma teşkilatında devam eden reform sürecinde de jandarma eğitimi ile ilgili radikal bir dönüşüm görülmemektedir (www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/eogn.12/03/2022).

Yine *Jandarma Astsubay/Teknik sınıf Okulları (Jandarma Okullar Komutanlığı)*nin yapısında ve bağlılığında da önemli bir değişiklik meydana

gelmemiştir. Nitekim, 2009 yılında yapılan jandarma reformunda, yani jandarmanın Savunma Bakanlığından alınarak organik ve işlevsel olarak İçişleri Bakanlığına bağlanması sürecinde jandarmanın eğitimi ve eğitim kurumları ile ilgili hukuki bir değişiklik yapılmamış, savunma bakanlığının etkisinin bulunduğu eski sistem muhafaza edilmiştir.

4. JANDARMA TEŞKİLATININ POLİS TEŞKİLATI İLE EŞİTLENMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Jandarma ve polis teşkilatının eşitlenmesi yaklaşımı; kavramsal olarak jandarma teşkilatının gelenek ve birikimleri korunarak jandarmanın tüm yönleriyle içişleri bakanlığına bağlanması, teşkilatlanması, genel komutanının/müdürünün atanması, kullandığı standartları, kurumsal statüsü, eğitimi, disiplini, görev ve yetkileri ile performansı açısından ülkedeki polis teşkilatı ile benzer kılınması durumudur. Yukarıda değinildiği üzere, jandarmanın kapatılarak polisle birleştirilmesi ve jandarmanın polis ile yakınlaştırılmasına ilişkin dünyada bir çok örnek uygulama bulunmasına karşın, günümüzde jandarma teşkilatlarının polisle eşitlenmesi uygulanmasına tek örnek Türk Jandarma Teşkilatı nezdinde yapılan reformlardır (Altundaş, 2022:300-334).

Kuruluşunda ve özellikle 1904-1914 yılları arasında Makedonya Jandarma Tensikatı sırasında Fransız jandarma yapılanmasının etkisi görülen (Sarrou, 2012: 13) (Özgen, Eryılmaz, 2018: 19-24) Türk Jandarma Teşkilatı; fiilen kurulduğu 1839 yılında (JGK, 2012: 44), Asakir-i Zaptiye adıyla yapılandırıldığı 1846 tarihinde, Jandarma ismiyle yeniden teşkilatlandırıldığı 20 Kasım 1979 tarihinde (Alyot, 1948; 112), (Akman, 1991; 64) (Özbek, 2008:51,52) ve Ankara merkezli yeniden kurulduğu Türkiye Cumhuriyeti döneminde (Tekir, 2020: -423) yenilenme ve reform çabalarına tabi tutulmuştur. Bununla birlikte, bu reformlar tarihsel süreç içerisinde zamanın gerekleri doğrultusunda Jandarma teşkilatının, personel, istihdam, eğitim, sevk ve idare hususları ile sınırlı kalmış, ülkedeki asayiş probleminin çözülmesine ciddi bir katkı yapamamıştır (Demircioğlu, 2018: 88,).

Ancak, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen FETÖ/PDY darbe girişiminden hemen akabinde çıkarılan bir dizi kanun hükmünde kararnameler ile önceki yıllarda yapılan ve yapılmak istenilen reformların çok ötesine geçilmiş, jandarma teşkilatında, kuruluşundan itibaren görülmemiş nitelikte ve kapsamda köklü değişiklikler yapılmıştır.

Bu kapsamda, 25 Temmuz 2016 tarihinde ve devamında birbiri ardına düzenlenen 668, 669, 680, 694, 682, 680, 690, 696, 671, 674, 676, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile jandarmanın statüsü ve bağlılığından personel istihdamına, eğitimine, teşkilatlanmasına, kullandığı standartlara, jandarma personeli için uygulanacak disiplin hükümlerine, jandarmanın teftiş ve denetimlerine, kullandığı haberleşme sistemleri, üniforması ve silah ve mühimmatına kadar çok geniş yelpazede değişiklikler yapılmış ve uygulamaya konulmuştur. Söz konusu değişiklikler, Osmanlı Jandarma Teşkilatının adeta kurucu reformu olan 1904-1914 Makedonya Jandarma Tensikatının (Dikici, 2010:75-108) da fevkinde olmuş, jandarma ile polis teşkilatı birçok alanda eşitlenmiştir. Bu kapsamda, jandarmanın bağlılığı, statüsü, eğitimi ve disiplininde meydana gelen dönüşümler aşağıda başlıklar altında incelenmektedir.

4.1. Jandarmanın Polisle Bağlılık Açısından Eşitlenmesi

Türk Jandarma Teşkilatı nezdinde yapılan köklü reformlar sonucu jandarmanın biryandan İçişleri Bakanlığına diğer yandan Genelkurmay Başkanlığına bağlılığı şeklinde ikili ve şartlı bağlılığına son verilmiştir. Bu kapsamda, 2803 sayılı kanunun dördüncü maddesinde yer alan ve jandarmanın Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir parçası olduğu bir yandan İçişleri Bakanlığına diğer yandan Genelkurmay Başkanlığına bağlılığını gösteren *“Jandarma Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir parçası olup, Silahlı Kuvvetlerle ilgili görevleri, eğitim ve öğretim bakımından Genelkurmay Başkanlığına, emniyet ve asayiş işleriyle diğer görev ve hizmetlerin ifası yönünden İçişleri Bakanlığına bağlıdır...”* ibaresi tümüyle kaldırılmış, metin yalın bir ifadeyle **“Jandarma Genel Komutanlığı İçişleri Bakanlığına bağlıdır”** biçimine dönüştürülmüştür. Böylelikle, jandarmanın hangi açılardan İçişleri Bakanlığına, hangi açılardan Genelkurmay Başkanlığına bağlı olduğuna ilişkin tereddüt ve tartışmalara da son verilmiştir.

Yine aynı maddenin son cümlesi olan, **“Ancak Jandarma Genel Komutanı Bakana karşı sorumludur”** ibaresi de kaldırılmıştır. Zira, Jandarma Genel Komutanının İçişleri Bakanına karşı sorumlu olduğuna ilişkin eski düzenleme, Akman'ın da belirttiği gibi (1991:69) jandarma genel komutanının İçişleri Bakanlığı Müsteşarına değil doğrudan İçişleri Bakanına bağlılığını vurgulamak için özellikle konulmuş bir hüküm olduğu değerlendirilmektedir. Böylelikle, Jandarma Genel Komutanının da Emniyet Genel Müdürü gibi İçişleri Bakanına bağlılığı vurgulanmış, her iki kolluk teşkilatının Bakanlığa bağlılık derecesi eşitlenmiştir.

Diğer yandan, jandarmanın bir yandan statüsü diğer yandan bağlılığını vurgulayan 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunda, Türk Silahlı Kuvvetlerinin nelerden oluştuğunu tanımlayan maddeden Kara Kuvvetleri ibaresinin yanına parantez içerisinde yazılan (jandarma dahil) ibaresi çıkarılmıştır.

Türk Jandarmasının idari ve siyasi otoriteye bağlılığını somut olarak güçlendirecek daha ayrıntılı düzenlemeler de yapılmıştır. Bu düzenlemeler ile jandarmanın yapısına, işleyişine, personel yönetimine, teftiş ve denetimine yönelik önemli yenilikler ortaya konulmuştur.

• **Jandarmanın sevk ve idaresindeki askeri /mülki görev ayrımı kaldırılmıştır.** 25 Temmuz 2016 tarihinde, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanununda yapılan değişiklik ile il valileri ve kaymakamlarının sadece mülki görevlerin ifası açısından jandarmayı sevk ve idare yetkisine haiz olduğu, jandarmanın disiplin, eğitim, özlük hakları ile lojistik faaliyetlerin yürütülmesinden kendi hiyerarşik amirlerine karşı sorumlu bulunduğuna ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır.

Aynı maddede ayrıca lüzum görüldüğü hallerde İçişleri Bakanı tarafından, EGM, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve JGM arasında her kademedeki personel, geçici olarak görevlendirilebileceği; İçişleri Bakanının onayıyla, kolluk teşkilatlarının silah, mühimmat, teçhizat, taşıt ve diğer taşınırları ile taşınmazlarını birbirlerine geçici olarak tahsis edebilecekleri veya bedelsiz olarak devredebilecekleri düzenlenmiştir. Böylelikle, İçişleri Bakanı ve mülki amirlerin jandarmayı sevk ve idarelerindeki önceden var olan kısıtlayıcı kayıt ve istisnalar kaldırılmış, jandarmanın mülki amirler açısından sevk ve idaresi polis teşkilatı ile aynı usul ve yöntem tabi kılınmıştır.

• **Yıllık ve mazeret izinlerinin onayında** mülki amirin yetkisi artırılmış, il ve ilçe jandarma komutanları ile karakol komutanlarına izin verilmesinde mahalli mülki amirin onayı esası getirilmiştir (2803 sayılı Kanun Ek Madde 3).

• **Jandarmanın teftiş ve denetimi** polis teşkilatı ile aynı veya benzer usullere tabi kılınmıştır: 25 Temmuz 2016 tarihinde 2803 sayılı kanunda yer alan yapılan değişiklikte, ek 1'inci maddede denetimin kapsamı ile ilgili olarak vurgulanan askeri görevleri haricindeki diğer görevleriyle ilgili ibaresi çıkarılarak jandarmanın tüm faaliyetleri denetim altına alınmış, valiler yerine mülki idare amirleri

eklenerek ilçelerde kolluğun amiri konumunda bulunan İlçe Kaymakamlarına da denetim yetkisi tanınmıştır.

- Mülki amirler tarafından il /ilçe ve merkez jandarma komutanlarına verilen değerlendirme raporlarının personelin terfi, ödüllendirme, atama ve yer değiştirmesinde dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır (Altundaş, 2022:305-307).

4.2. Jandarmanın Polisle Statü Açısından Eşitlemesi

Türkiye’de jandarma teşkilatının kuruluşundan itibaren zabitanın tevhide, gücün tek elde toplanması istenildiğinden, jandarma teşkilatının tüm yönleriyle İçişleri Bakanlığına bağlanmasının doğal bir sonucu olarak 25 Temmuz 2016 tarihinde yapılan yasal düzenleme ile, Kanunun 3’üncü maddesinde yer alan **askeri bir güvenlik** ibaresi çıkartılarak jandarmanın polis teşkilatında olduğu gibi **“silahlı genel kolluk kuvveti”** olduğu hüküm altına alınmıştır (2803 sayılı Kanun madde 3). Hemen akabinde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36’ncı maddesinde yapılan değişiklikle, Emniyet Hizmetleri Sınıfı’ndan sonra gelmek üzere, Jandarma Hizmetleri Sınıfı ihdas edilmiş, kadroları devlet memurları için kabul edilen genel kadrolara alınmış, jandarma kadroları Genelkurmay Başkanlığından koparılmıştır (Altundaş, 2022: 313-315).

Jandarmanın statüsünü ilgilendiren diğer bir husus ise, jandarma personelinin, sicil, izin ve ödülleri ile ilgili hususların 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu esaslarına göre değil 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na göre olacağına ilişkin 2803 sayılı JTG Kanununun 13’üncü maddesine eklenen hüküm olmuştur.

Diğer yandan, mevzuatta geniş bir tarama yapılarak, jandarmanın Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlılığını çağrıştıracak tüm atıflar kaldırılmış, atıf yapılan makamlar değiştirilmiştir. Örneğin önceden; Genelkurmay Başkanına/Başkanlığına yapılan atıfların Jandarma Genel Komutanlığı/Komutanına; Milli Savunma Bakanlığına yapılan atıfların İçişleri Bakanı/Bakanlığına yapıldığı, askeri birliklere yapılan atıfların JGK personeline, askeri öğrencilere yapılan atıfların Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrencilerine, askeri birliklere yapılan atıfların jandarma birliklerine, askeri araçlara yapılan atıfların resmi araçlara yapılmış olduğu hükme bağlanmış, bir dizi askeri terim ilgili kanunlarda yeniden tanımlanmıştır. Yine yasaya eklenen bir hüküm ile değiştirilen atıfların, bu kanunlara uygun olarak çıkarılmış yönetmelik hükümlerini de kapsadığı belirtilmiştir.

Böylelikle jandarma teşkilatının askeri statüsü ve askeri niteliğini çağrıştıran hükümler yasal metinlerden çıkarılmış, jandarma teşkilatı 657 sayılı kanuna eklenen Jandarma Hizmetleri Sınıfı tabiriyle polis teşkilatı gibi sivil bir genel kolluk teşkilatına dönüştürülmüştür.

Diğer önemli bir husus ise, kanunda jandarmanın ikmal ve mühimmatının sağlanmasında, konuşlanmasında Türk Silahlı Kuvvetleri standardına/esaslarına uygun olacağına ilişkin ibare, “İçişleri Bakanlığınca belirlenecek standartlara uygunluk” olarak değiştirilmiştir. Söz konusu değişiklik ile jandarma personelinin kullandığı silah ve mühimmat, haberleşme sistemleri ve diğer ihtiyaçlarının temininde askeri standartları kullanma mecburiyeti kalkmıştır (2803 sayılı Kanun Madde 5).

Diğer yandan, Türk Jandarma Teşkilatının profesyonelleşmesine engel teşkil ettiği değerlendirilen zorunlu askerlik görevlerini yapan erlerin jandarmada istihdamına da kademeli olarak son vermeye başlanılmıştır. Güncel olarak, Türk Silahlı Kuvvetlerinden jandarmaya erbaş ikmali jandarma teşkilatının ihtiyaç duyduğu nispette İçişleri Bakanlığının talebi ve Cumhurbaşkanlığının kararına bağlanmıştır¹⁹. 2022 yılı itibarıyla Jandarma Genel Komutanlığında, İçişleri Bakanlığının talebi ve Cumhurbaşkanının kararı ile toplam 26.290 civarında er görev yapmaktadır (Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu 2021: 2).

4.3. Jandarmanın Polisle Disiplin Açısından Eşitlenmesi

Tarihsel süreci içinde jandarma personeli Türk Silahlı Kuvvetlerinin disiplin mevzuatına, bu kapsamda 6412 sayılı Türk Silahlı Kuvvetler Disiplin Kanunu hükümlerine tabi tutulmuştur. Ancak, Temmuz 2016 tarihinde başlatılan kapsamlı reformlar doğrultusunda, jandarma personelinin disiplin iş ve işlemleri 23 Ocak 2017 tarihinde kabul edilen 682 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamına alınmıştır. Söz konusu KHK Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilerek 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun olarak kanunlaşmıştır.

¹⁹ Kanuna eklenen geçici bir madde ile bu hususta tedrici bir geçiş hedeflenmiştir. Geçici Madde 5- (Ek: 25/7/2016 –KHK- 669/111 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6756/110 md.).

Bu bağlamda, Türkiye’de genel kolluk teşkilatı olarak kabul edilen jandarma, emniyet ve sahil güvenlik teşkilatı personelinin uymak zorunda olduğu tüm disiplin kuralları, 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanunda toplanmış, iç güvenlik hizmeti sunan tüm kurum personelinin aynı disiplin kurallarına ve usullerine tabi olması sağlanmıştır. Diğer yandan, yetkili disiplin kurullarının oluşumunda da Türk Silahlı Kuvvetlerinin dahli kaldırılmış, emniyet, sahil güvenlik ve jandarma personeli hakkında tertip edilecek disiplin soruşturma süreçleri ve disiplin kurulları aynı ilke ve prosedürlere tabi kılınmıştır. Bir başka ifade ile disiplin fiilleri ve bu fiillerin ihlali halinde yürütülecek soruşturma usulü, bu fiillere karşı verilecek disiplin cezaları polis teşkilatı, jandarma teşkilatı ve sahil güvenlik teşkilatı personeli için tamamı ile eşit hale getirilmiştir.

Disiplin ve denetimle ilgili görülen diğer önemli reform ise, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda, jandarma personelinin adli ve idari soruşturması, isten el çektirme ve görevden uzaklaştırma hususunda askeri makamlara ve jandarmanın hiyerarşik üstlerine yetki veren 17’nci maddesi ve jandarma subay ve astsubayları ile uzman jandarmaların açığa alınma işlemlerinde 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu hükümlerinin uygulanacağına ilişkin 16’nci maddenin yürürlükten kaldırılmış olmasıdır.

Böylelikle jandarma teşkilatı personeli; disiplin, görevden uzaklaştırma, soruşturma ve ön inceleme yapılması hususlarında polis teşkilatı personeli ile aynı hukuki statüyü kazanmıştır. Bu bağlamda, disiplin soruşturması, görevden uzaklaştırma ve ön inceleme onayının verilmesi hususunda valilerin yetkileri jandarma personeli üzerine de teşmil edilmiştir. Böylelikle, jandarma ve sahil güvenlik personeli açısından önceden var olan farklı disiplin ve soruşturma mevzuatı ortadan kaldırılmış, her üç genel kolluk personeli de aynı usul ve şartlara tabi tutulmuştur (Altundaş, 2022:318).

4.4. Jandarmanın Polisle Eğitim Açısından Eşitlemesi

Reformdan önce uzun yıllar boyunca Jandarma Genel Komutanlığının eğitim ve personel ihtiyacı büyük ölçüde Genelkurmay Başkanlığından karşılanmaktaydı. 2803 sayılı JTG Kanunu’nun 13’üncü maddesinde “Jandarma Genel Komutanlığının kendi kaynaklarından karşılanamayan subay ve astsubay ihtiyacı kendi kuvvetleriyle ilişkileri saklı kalmak şartıyla Jandarma Genel Komutanlığı’nın

talebi, Genel Kurmay Başkanlığı'nın onayı ile Kuvvet Komutanlıklarından sağlanır." ibaresi yer almaktaydı. Bu doğrultuda, reformdan önce Subay ihtiyacının yüzde 80 oranında Kara Harp Okulu mezunları arasından sağlanmaktaydı (Özgür, 2019: 171).

25 Temmuz 2016 tarihinde başlatılan reformlar kapsamında jandarmanın eğitim sistemi radikal bir şekilde değişime uğramıştır. Jandarma Genel Komutanlığı 31 Temmuz 2016 tarihinde yayımlanan 669 sayılı KHK ile 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu 13/A maddesine eklenen hüküm uyarınca jandarma ve sahil güvenlik teşkilatlarının subay ve astsubay ve diğer personel ihtiyacını karşılamak üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kurulmuştur. Dört yıl lisans eğitimi ve bir yıl yabancı dil eğitimi olmak üzere toplam beş yıl lisans eğitim veren okul, mevcut durumda Türk Silahlı Kuvvetlerinin eğitim sistemi ile herhangi bir ilişkisi ve bağılılığı bulunmamaktadır. Tamamı sivil kaynaktan gelen lise mezunu öğrenciler, ÖSYM puanına göre akabinde yapılan fiziki yeterlilik ve mülakat sınavı ile Güvenlik Bilimleri Fakültesine²⁰ muvazzaf subay eğitimi için alınmaktadırlar (Özgür, 2019: 171).

Diğer yandan, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi olarak 2803 sayılı Kanunun 13'üncü maddesinde yapılan eklemeler ile kurulan okulun eğitim ve öğretim müfredatı da genel kolluk eğitimini kapsayacak şekilde değiştirilmiş, okulun eğitim ve öğretim kadrolarına sivil öğretim üyeleri atanmıştır. Ayrıca bu değişiklik ile subay ve astsubay adaylarının eğitim müfredatlarının askeri konulardan ziyade genel kolluk görevleri çerçevesinde yenilenmesine imkân tanımıştır. Zira, önceden askeri eğitilmiş subaylara sadece bir yıl kolluk eğitimi verilmekte iken, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kurulması ile kolluk eğitimi süresi beş yıla çıkarılmıştır.

Tamamı sivil kaynaklı ilk mezunlarını, 2021 tarihten itibaren mezun etmeye başlayan Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinin gelecekte jandarma teşkilatının genel yönetim yapısını da etkileyeceği değerlendirilmektedir.

²⁰ Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi bünyesinde kurulu bulunan Subay Eğitim Merkezine (SUEM) üniversite mezunu Jandarma astsubayları ve sivilden lisans mezunları arasından sınavla öğrenci alımı yapılmaktadır. Bu merkezde eğitim süresi ise 2 yıldır.

SONUÇ

Ülkelerin hem iç güvenliği hem de dış güvenliği açısından son derece önemi bulunan jandarma teşkilatları, 1990'lı yıllardan itibaren başta bağlılıkları olmak üzere askeri statüleri, sevk ve idareleri, başlangıç eğitimleri, tabi olduğu disiplin kuralları, teşkilatlanmaları ve denetimlerinde önemli reformlara maruz kalmıştır. Jandarma teşkilatları nezdinde gerçekleştirilen bu yapısal değişikliklerin kategorik olarak jandarmanın polisle bütünleşmesi (Belçika ve Avusturya örneği), jandarmanın polise yakınlaşması (Fransa, İtalya ve Avusturya örneği) ve jandarmanın polisle eşitlenmesi (Türkiye örneği) şeklinde tezahür ettiği görülmektedir.

Jandarma teşkilatlarının polisle bütünleşmesi şeklinde adlandırılan, geçmişte Belçika ve Avusturya jandarma teşkilatlarının kapatılması ile sonuçlanan reformda; iç güvenlik açısından işleyen bir sistemin iyileştirilmesi, başka bir ifadeyle bu sistemin islah edilmesi cihetine gidilmeyerek, hem barış hem de savaş zamanlarında özellikle uzak kırsal alanlarda hizmetinden istifade edilebilecek tarihi kültür ve gelenekleri bulunan bir teşkilatın faaliyetine son verildiği görülmektedir. Dolayısıyla jandarmanın polisle bütünleşmesine yol açan faaliyetlerin başarılı bir reform olarak değerlendirilmesi kanımızca mümkün değildir.

Yoğun olarak Fransız Jandarma Teşkilatı üzerinde tatbiki bulunan ve Jandarmanın polis teşkilatına yakınlaşması (Rapprochement) şeklinde tezahür eden reformda ise; jandarma teşkilatı bir yandan içişleri bakanlığı sorumluluğu altına alınmasına karşın başlangıç eğitimi, askeri görevleri, dış operasyonlar ve disiplini açısından Savunma Bakanlığına bağlılığı korunmuştur. Yine, bir yandan jandarmanın askeri kolluk teşkilatı olduğu yasal olarak kabul edilmiş, diğer yandan jandarmanın ülkede polis teşkilatı gibi genel kolluk teşkilatı olduğuna vurgu yapılmış, statü, teşkilatlanma, eğitim ve standartları açısından birbirinden oldukça farklı iki kurum arasında uyumun sağlanması için birçok koordinasyon ve eşgüdüm mekanizmaları oluşturmuş, iki kurum arasındaki negatif rekabetin giderilmesi, ortak bir mücadele anlayışının geliştirilmesi arzu edilmiştir. Bu reformun en bariz örneği Fransız Jandarma Reformudur. Fransa'da, bir yandan savunma bakanlığına bağlı askeri bir teşkilat diğer yandan içişleri bakanlığına bağlı bir kolluk teşkilatı görüntüsü verilen Fransız jandarması nezdinde gerçekleştirilen bu reformda iki kolluk teşkilatı arasında Fransız makamlarının arzu ettiği pozitif

sinerjinin oluşturulmadığı, kurumsal koordinasyon mekanizmalarının yeterince etkili olmadığını görmektedir. Sonuç olarak Jandarmanın polise yaklaştırılması olarak nitelendirilen bu reformun kuruluşundan itibaren savunma bakanlığı bünyesinde olan Fransız Jandarmasının yukarıda belirtilen bazı istisnalar saklı kalmak kaydıyla İçişleri Bakanlığına bağlanmasından ibaret kaldığı, diğer alanlarda anlamlı ilerlemeler kaydedilemediği değerlendirilmektedir.

Türkiye’de ise 25 Temmuz 2016 tarihinde bir dizi yasal düzenlemeler ile belirli bir uygulama mantığı içerisinde Jandarma Teşkilatı, ülkenin asayiş ve güvenliğinden sorumlu içişleri bakanına herhangi bir kısıtlama olmaksızın tam olarak bağlanmış, bir iç güvenlik teşkilatı olarak eğitimi, personel istihdamı, disiplini, statüsü ile bir genel kolluk teşkilatı olarak adeta yeniden yapılandırılmıştır. Bu kapsamda, 25 Temmuz 2016 tarihinden sonra jandarma teşkilatı nezdinde gerçekleştirilen değişimler incelendiğinde, kurumsal statüsü, merkezi ve taşra düzeyinde bağlılığı, merkezi ve taşra teşkilatlanması, kullandığı standartları, personeline tatbik ettiği disiplin kuralları, faaliyetlerinin teftiş ve denetimi, personel kaynaklarının temin ve eğitimi açısından jandarmanın büyük oranda polis teşkilatı ile aynılaştığı görülmektedir. Bu nedenle, jandarmanın polisle eşitlenmesi olarak kavramsallaştırdığımız bu dönüşümün, ülkemizdeki genel kolluk teşkilatlarının gerek merkezi gerekse taşra seviyesinde sevk ve idaresinde kolaylıklar sağladığı, genel kolluk olarak jandarmada profesyonelleşmeyi artırdığı, genelde biri kırsal diğeri şehir alanlarında faaliyet gösteren iki kolluk arasında pozitif bir rekabet oluşturduğu, ülkede asayişin ve güvenliğin sağlanmasında jandarmanın sevk ve idaresi sırasında güvenlikten sorumlu makamların karşılaştığı bazı kısıtlılıkları ortadan kaldırdığı görülmektedir.

Ayrıca, jandarmayı herhangi bir istisnai olmaksızın genel kolluk teşkilatına dönüştüren bu reformun; sorumluluk alanlarının küçülmesi ve hizmet sunduğu vatandaşların sayıca azalması nedeniyle kırsal alana sıkışan jandarmanın zamanla kendiliğinden yok olması (entropi) tehlikesini de bertaraf ettiği, yapılan kalıcı reformlar ile ülke genelinde her açıdan polis teşkilatına eş kendi kurumsal kültür ve özellikleriyle ülkemizde kalıcı bir genel kolluk teşkilatı olarak jandarmanın varlığının tescil ettiği değerlendirilmektedir. Diğer yandan, Türk Jandarma teşkilatında gerçekleştirilen bu başarılı reformun jandarma teşkilatı bulunan diğer birçok ülke tarafından da örnek alınacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akman, N. (1991). "Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma", Ankara: Genelkurmay Basım Evi.

Aksoy, Ş. (2004) "Kamu Yönetimi Nereye Gidiyor? Bir Durum Saptaması" II. Kamu Yönetimi Formu Bildiriler Kitabı, Hacettepe, Ankara.

Altundaş, O. (2013). "Yeni Yüzyılda Jandarma Teşkilatlarında Değişim", Türk İdare Dergisi, sayı 476.

Altundaş, O.(2022) 21. Yüzyılda Jandarma Teşkilatlarında Değişimin Analizi (Türkiye - Fransa Karşılaştırması), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Alyot, H. (1947). Türkiye'de Zabıta, Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu, Kanaat Basımevi, Ankara

Avusturya İçişleri Bakanlığı Dergisi (2005). www.bmi.gv.at/magazinfiles/2005/12a/files/team_04.pdf

Bakanların gücüne karşı üç itiraz (2008). <https://www.derstandard.at/story/1220458653338/drei-gegen-die-macht-der-minister>. (19.12.2008 tarihli haber).

Bergman, D. (2005). "Police And Gendarmerie Reform in Belgium: From Force to Service", Geneva Centre For The Democratic Control Of Armed Forces (DCAF) Working Paper No. 157 Geneva, February

Carraz, R., Hyst, J.J. (1998). une meilleure repartition de effectifs de la police et de gendarmerie pour une meilleur securite publique, Rapport au Premier Ministre, Nisan 1998 . (<https://www.vie-publique.fr/rapport/26086-une-meilleure-repartition-des-effectifs-de-la-police-et-de-la-gendarmeri>. Erişim Tarihi. 22.05.2022).

Chichignoud, C. (2005). « La gendarmerie, force de securité au service de la Nation », Herodoteno: 116, pages 82 à 94, 1er trimestre 2005, Paris.

Décret n°2002-889 du 15 mai 2002 relatif aux attributions du ministre de l'intérieur, de la sécurité intérieure et des libertés locales , <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000005633083>.

Demircioğlu, İ.H., Demircioğlu, E., Genç, İ. (2018). Jandarma Alay Mektepleri ve Öğretim Programı, Miras ve Değişim, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma içinde, Editörler DEMİRCİOĞLU, İ. Hakkı., Özcan, Ahmet., Yiğit Yücel, Berikan Yayınevi, Ankara.

Devroe, E., Ponsaers, P. (2018) Terrorism and Governance Strategies in Brussels. Forensic Res Criminolnt J 6 (1): 00178. DOI: 10.15406/frcij.2018.06.00178

Dhnet (2001). Adieu à la gendarmerie: deux siècles d'histoire, 29.12.2000. www.dhnet.be/actu/belgique/adieu-a-la-gendarmerie-deux-siecles-d-histoire-1b7d94ae4b0de6db9919587.

Dieu, F. (1999). « Gendarmerie - Le rapport Carraz-Hyest et le redéploiement des forces de police et de gendarmerie (suite) » Revue n° 609 Mai 1999 - p. 177-179.

Dieu, F. (2002). « La gendarmerie. Secrets d'un Corps », Éditions Complexe, Paris.

Dikici, A. (2010). Osmanlı Makedonya'sında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barışı Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı, Karadeniz Araştırmaları, Cilt:6, Sayı:24, Kış 2010, "75-108.

Dutroux olayı, <https://www.brusselstimes.com/181344/the-dutroux-case-and-how-it-changed-belgium>. Erişim tarihi : 15.11.2022.

Emsley, C. (1999). Gendarmes and the State in Nineteenth-Century Europe, Oxford University Press, Oxford

Estignard, A. (2008). "Changement de Statut de la Gendarmerie : le projet de loi", les cahiers de la fonction publique et de l'administration, no 283

Faure, M. J. Sénateur (2008). Rapport d'Information, au nom de la commission des Affaires étrangères, de la défense et des forces armées , par le groupe de travail chargé d'une réflexion sur l'avenir de l'organisation et des missions de la gendarmerie,, N° 271, Senato OlağanOturumu 2007-2008. (<https://www.senat.fr/rap/r07-271/r07-2711.pdf>. Erişim Tarihi: 11.04.2018)

Fransız İçişleri Bakanlığı teşkilat şeması: <https://mobile.interieur.gouv.fr/Le-ministere/Organisation>.

Fransız Jandarma Astsubay Okulları: [gendarmarie.interieur.gouv.fr/cegn/lainformation-en-gendarmerie/Historique de la formation de la gendarmerie](http://gendarmarie.interieur.gouv.fr/cegn/lainformation-en-gendarmerie/Historique%20de%20la%20formation%20de%20la%20gendarmarie) :
(Erişim tarihi: 12/03/2022).

Fransız jandarma genel komutanlığı: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/notre-stitution/generalites>.

Fransız Jandarma Subay Okulu: www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/eogn.(Erişim tarihi: 12/03/2022).

Fransız Savunma Bakanlığı Teşkilat Şeması: defense.gouv.fr/ministere/organisation-du-ministere-armees

Harnischmacher, R. (1989). The Federal Gendarmerie in Austria, *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 13:1, 123-134,

Huges, F., François, P. (2013). Rapport D'évaluation De La Loi Du 3 Août 2009 Relative a La Gendarmerie Nationale. (<https://www.vie-publique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/144000052.pdf> (Erişim Tarihi: 25.09.2017).

Jandarma Genel Komutanlığı (2002). Asayiş ve Kolluk Tarihi içerisinde Türk Jandarma Teşkilatı, Kozan Ofset, cilt 1, Jandarma Genel Komutanlığı, Ankara.

Jandarma Genel Komutanlığı (2012). Dünya Jandarmaları ve Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı Genel Plan ve Prensipler Başkanlığı, Ankara.

Le bilan du rattachement de la gendarmerie nationale au ministère de l'Intérieur, (2021). Cour des Comptes. Rapport demandé par la commission des finances du Sénat, Mai 2021. <https://www.vie-publique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/280584.pdf>.

Leblebici, D. N., Ömürgönülşen, U., ve Aydın, M. D. (2001). "Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımında Önemli Bir Araç: Toplam Kalite Yönetimi". Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(1), 123-135.

Lutterbeck, D. (2013). The Paradox of Gendarmeries: Between Expansion, Demilitarization and Dissolution içinde Dissolving the Gendarmerie: The Cases of Austria and Belgium, Ubiquity Press; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, PO Box 1361 1211 Geneva 1 Switzerland.

Matelly, J-H. (2006). *une police judiciaire... militaire? La gendarmerie en question*, l'Harmattan 2006, Paris

Ministere de Armées (2021) *Les Chiffres Clés De La Défense Édition 2021*
<https://www.acoram.fr/wp-content/uploads/2022/01/Les-chiffres-cles-de-la-Defense-2021.pdf>, Erişim tarihi : 15.02.2022.

Montagnon,P.(2014).“L’Histoire de la Gendarmerie”, Pygmalion,Paris

Outrive, L.V., Cartuyvels, Y., ve Ponsaers, P. (1991). *Les Polices en Belgique: Histoire socio-politique du système policier de 1794 à nos jours Bruxelles (1991)* (ISBN:2870032552) (Vie Ouvrière).

Özbek, N. (2008). “Policing the Countryside; Gendarmes of the late nineteenth –century Ottoman Impire (1876-1908)”, *International Journal of Middle East Studies* 40, no:1 (2008), s.46-67.

Özer, M.Akif, (2015), *Yeni Kamu Yönetimi*, Gazi Kitabevi, 3. Baskı, Ankara.

Özgen, C. ve Eryılmaz, M. (2018). *Fransa’nın Osmanlı Jandarma Teşkilatının Kuruluş ve Gelişimindeki Etkisi, Miras ve Değişim, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Jandarma içinde*, Editörler DEMİRCİOĞLU, İ. Hakkı., Özcan, Ahmet., Yiğit Yücel , Berikan Yayınevi, Ankara.

Özgür, E. (2019). *Devlet ve Jandarma, Güvenlik ve Kolluk Perspektifinde Jandarma Personel Sistemi*, 2019 Gazi Kitabevi, Ankara.

Pontier, J. M. (2009). « Del’an VI à 2009, la gendarmerie nationale change », *La Semaine Juridique - Administrations et collectivités territoriales*, LexisNexis, 2009. ffhal-02119597f.

Punch, M. (2003). “Rotten Orchards: ‘Pestilence’, Police Misconduct and System Failure”, *Policing and Society*, 13 (2).

Sarrou, A. (2002). *Le Capitaine Sarrou Un Officier Français Au Service de L’empire Ottoman dix ans de séjour en Turquie ou la réorganisation de la gendarmerie Ottomane 1904 – 1914*, Les Cahiers du Bosphore, Les Edition ISIS İstanbul.

Sayıştay Başkanlığı (2021). *Jandarma Genel Komutanlığı Denetim Raporu*. Sayistay.gov.tr/reports/download/4156-jandarma-genel-komutanligi.